

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.
Mesečna naročnina:
v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/L. — Telefon št. 213
Brzljavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.
Upravništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Reka.

Reški problem je postal izhodišče konflikta, ki ogrožava svetovni mir. Italija se je spustila v nevarno igro: najprej je odklonila pravorek Društva narodov v grško-italijanskem sporu, sedaj pa striktno odbija arbitracijo predsednika švicarske konfederacije v sporu radi Reke. Ali se zaveda g. Mussolini dalekosežnosti takega postopanja? Kakor kažejo vsa znamenja, je fašistovska Italija slepa, ona ne vidi silne nevarnosti, ki preti uničiti še to, kar je pustila svetovna vojna nepoškodovane.

Poloficijski »Messaggero« je obelodanil te dni značilen članek, v katerem se nahaja med drugim tudi obrabljena trditev, da hoče Italija rešiti reško vprašanje direktno z Jugoslavijo, ter da že v naprej odklanja vsak najmanjši poizkus kakega posredovanja. Consulta se prav dobro zaveda, da je postalo zavlačevanje dela v paritetni komisiji že Beogradu zaporno. Gospod Mussolini vé tudi to, da nima Beograd v tej zadevi nobenega drugega izhoda — izvzemši oboženo konflikt — kakor arbitražo, na katero je Italija pristala, ko je ratificirala rapalsko pogodbo. In vendar: kaj je storila Italija s svoje strani, da se reši problem Reke v direktnem sporazumu? Bore malo ali bolje povedano ničesar. Italija je namreč zavračala pogajanja v okvirju paritetne komisije. Vloga, ki jo je igral g. Quartieri je bila vse drugo kot prožeta z dobro voljo, da se najde kompromisna rešitev. Na našo obzirno popustljivost je odgovorila Italija z novimi težkočami in tako se je stvar zavlačevala v nedogled. Treba je ugotoviti, čevala v nedogled. Treba je ugotoviti, čevala ni Italija storila ničesar, kar bi utegnulo dovesti do sporazuma.

Italija kuje sistematičen obroč okoli naše države. In priznati je treba, da je imela v svojem izigravanju srečo. Madžarsko in Bolgarska sta danes na njeni strani. Ni potrebno, dokazovati na dolgo in široko, da bi nam škodili ti dve sosedni takoj v hrbet, če bi se poizkusili z Italijo. Res je, da bi Madžarski skočili za vrat se v istem hipu češki lev, Bolgarski pa Romuniji, ali to bi bil obenem začetek druge svetovne vojne...

Kraljevina Italija stoji s svojo nadubo zunanjo politiko kot grešnica pred vsem kulturnim svetom. Pohlep po hegemoniji nad Balkanom jo je oropal sleherne razsodnosti. V času, ko se trudijo okoli Društva narodov vsi resnični zagovorniki svetovnega miru z uveljavljanjem ženevskih načel, v tem času prevaža Italija v bolgarske luke orožje, namenjeno za »makedonstvujušče«. Istočasno se vrše v Budimpešti konference italijanskega poslanika s Horthyjem in »probujajočimi«. Italijanski vojni atašeji imajo naenkrat silnih poslov v madžarski prestolnici... Vsa znamenja govore za to, da je fašistovska Italija definitivno prelomila s svoječasnim svečanim zagotovilom, da bo čuvala po svojih močeh novo stanje v Evropi. Stopila pa je v stopinje povamirjene Avstro-Ogrske.

Gospod Mussolini je hladnokrvno razgalil tendenco svoje politike: streljati politično moč najjačje balkanske države, ter usuznjiti ves Balkan italijanskim gospodarskim in političnim aspiracijam. Svetovna zgodovina je nepodkupljiva, usoda narodov pa je neizprosna. Svoje požrešne zobe si je na Balkanu skrhalo Avstro-Ogrska, ista usoda čaka tudi vsako drugo silo, ki hoče Balkanu vsiliti svojo nadvlado.

Nastale so komplikacije, ki utegnejo postati usodne. Beograd je pokazal preveč dobre volje. Na njem se izpolnjuje narodna prislovica, da je nevarnost plačilo sveta. Ali italijanski narod, ki nosi na svojih ramenih diktatorje, naj se zaveda, da poveljuje groboka italijanske moči? Beograd bo storil vse, da se prepreči najhujše. Če pa res ni več sile, ki bi Rimu dokazala kvamnost take politike, potem bo pač mnogo zamujenega. Quousque tandem, Italija?

G. Pašić na dvoru.

Beograd, 14. septembra. (Z) Danes dopoldne je bil predsednik vlade Pašić v svojem kabinetu in je intenzivno delal. Sprejel ni nikogar. Ob 11.45 je odšel na dvor, kjer ga je sprejel Njeg. Vel. kralj Aleksander v avdijenci.

!! Zahtevajte povsod !!
JUTRANJE NOVOSTI

Odložitev rešitve reškega spora. Italija za nova pogajanja. — Mussolini odklonil intervencijo.

Beograd, 14. septembra. (B) Vaš dopisnik doznava na merodajnem mestu, da se je naših pregovorih z Italijo izvršil v zadnjih treh dneh povoljen preokret. Italijanska vlada je sporočila naši, da je pripravljena v nadaljevnju direktnih pregovorov z nami glede Reke in je opustila od zahtev, da morajo biti pregovori končani do 15. t. m. Italijanski opravnik poslov Summonte je predložil včeraj naši vladi nove predloge, ki naj bi po mnenju Mussolinija tvorili novo podlago za nadaljevanje pogajanj. Naša vlada še ni odgovorila na te poslednje predloge Italijanov.

V poučenih krogih mislijo, da ne bo odločitve pred povratkom zunanjega ministra dr. Ninčiča v Beograd. Ministriški svet je proučil odgovor g. Poincareja glede njegove intervencije. Po informacijah našega dopisnika je italijanska vlada odklonila francosko intervencijo, smatrajoč, da se imajo pregovori glede Reke voditi do konca direktno med Rimom in Beogradom.

Beograd, 14. septembra. (Z) Iz zanesljivih vesti, ki jih je dobil vaš dopisnik iz krogov, ki stoje blizu vladi, je razvidno, da ne bodo v reškem vprašanju nastala s 15. septembrom, ko poteče rok, ki ga je stavil Mussolini naši

vladi nikake komplikacije, ampak se bodo najbrže pogajanja nadaljevala. Odložitev rešitve reškega spora je uspeh potovanja g. Pašića v Pariz. Z druge strani se zatrjuje, da je vlada poslala dr. Ninčiču, ki se sedaj nahaja kot delegat v Ženevi pri zborovanju Društva narodov, navodila, naj čimprej registrira rapalsko pogodbo pri Društvu narodov.

Pariz, 14. septembra. (B) Iz Rima javljajo, da glede na reško vprašanje tamošnji politični krogi menijo, da bo italijanska vlada eventualno razglasila vse dokumente glede tega vprašanja, hoteč s tem dokazati svojo umerjenost in dobro voljo. Samo možnost arbitraže se ne predvideva, ker je bila ta dana na papir pri ustanavljanju neodvisne države, medtem ko je skušnja pokazala Italiji, da je nemogoče tej neodvisni državi dati eksistenco.

Uradni demanti.

Beograd, 14. septembra. (B) Presbriro obavlja: Vse vesti, ki so se zadnje dni pojavile v javnosti glede postritve odnošajev med našo kraljevino in Italijo kot posledica prekinjenja delovanja paritetne komisije v Rimu, so neosnovane. Razpoloženje je v obeh državah neizpremenjeno.

Francija na naši strani. Italija poučena o stališču Francije.

Posebno poročilo »Jutranjim Novostim«.

Pariz, 14. septembra. (ap) Vaš dopisnik je stavil danes na neko avtoritativno osebnost vprašanje, kakšno bi bilo držanje Francije za slučaj, če bi napravila Italija v prihodnjih dneh ali v poznejšem času nasilen korak v zvezi z Reke in v vprašanjih, ki so s tem v zvezi, ter se tičejo Jugoslavije.

Odgovor se je glasil precizno in jasno: »Francija ne more pod nobenim pogojem trpeti, da bi prišlo ob Adriji

do nasilnih sprememb, teritorialne ali gospodarske narave, ker bi to bilo v nasprotju z duhom in besedilom pogodb in bi pomenjale težak udarec pravicam in interesom dežele, ki stoji v ozkem prijateljstvu s Francijo.«

V nadaljnjem poteku govora je bilo tudi poudarjeno, da je Italija o stališču francoske republike v tej zadevi natančno poučena.

Angleška sodba o položaju.

London, 14. septembra. (B) Tukajšnji uradni krogi smatrajo, da se bo v 48 urah odločilo, ali pride Evropa k miru, ali pa bo zopet vržena v vojni metež, čigar konci se ne dajo predvideti. Vse je od tega odvisno, tako mislijo na Angleškem, ali bo imela veleposlaniška konferenca uspeh in bo izsila od Mussolinija izpraznitev Krfa in da ga pripravi do tega, da postopa razumno z Jugoslovenci v vprašanju Reke. Vprašanje Krfa pride šele na drugo mesto, ali bolje rečeno, pride na svoje pravo mesto kot uvod za italijansko akcijo za prisvojitve Reke. Ako se to zgodi, postane Italija diktatorica Balkana. Kategorično se demantira vest iz Pariza, da se namerava Anglija umakniti iz veleposlaniške konference, ako takoj ne najde rešitve tega vprašanja.

Danes so v Londonu zelo pesimistično razpoloženi glede nadaljnjega razvoja dogodkov. Angleško javno mnenje se energično dviga proti Mussolinijevim vojnim ambicijam, toda znano je, da se Mussolini ne briga mnogo za javno mnenje. On je odločen izzvati vojno z Jugoslavijo. Zato je sklenil tajne dogovore z Bolgarsko in Madžarsko, čiju pomoč je gotova. Kot odškodnino za to podporo jima je obljubil, da jima povrne one pokrajine, ki sta jih izgubili v svetovni vojni. To osvetljuje tudi zadržanje Italije za revolucije v Bolgarski, ko so ubili Stamboliškega. Kot plačilo zato se je nova bolgarska vlada obvezala, da bo podpirala Italijo. Tukaj vedo, da je Bolgarska pripravljena na mobilizacijo, kakor hitro dobi zadnevni nalog od Mussolinija.

Pred jesenskim zasedanjem narodne skupščine.

Slabo razpoloženje opozicije.

Beograd, 14. septembra. (Z) V sporazumu z vlado je stavil predsednik narodne skupščine Ljuba Davidović kot prvo točko na dnevni red prihodnje seje narodne skupščine razpravo o zakonu o taksah, potem pa zakon o invalidih. Finančni minister bi med tem predložil parlamentu proračunske dvanajstine za mesece oktober, november in december 1923, ki naj bi jih potem narodna skupščina odstopila finančnemu odboru v proučevanje.

Beograd, 14. septembra. (Z) »Tribuna« javlja, da je predsednik demokratskega kluba sklical za 19. t. m. sejo demokratskega kluba, na kateri se bo razpravljalo o političnem položaju in o zadržanju stranke v narodni skupščini.

Zagreb, 14. septembra. (Z) Pokrajinski namestnik za Hrvatsko in Slavonijo dr. Ernest Cimić je odpotoval davi v Beograd, da poroča vladi o raz-

nih važnih zadevah, posebno o poslednjih dogodkih v Zagrebu.

Stališče Nemcev.

Beograd, 14. septembra. (Z) »Tribuna« piše: Nemški poslanec Bartmann je imel na shodu Nemcev v Vrhu govor, v katerem je naglašal državno lojalnost Nemcev v naši kraljevini. Poudarjal je, da je njihovo življenje in delovanje v naši državi veliko boljše in lepše, kakor pa prej pod Madžari.

Socijalistični kongres.

Beograd, 14. septembra. (Z) Prihodnjo nedeljo se prične tukaj kongres socijalistične stranke, ki bo trajal tri dni. Na dnevnem redu kongresa se nahaja razprava o novem statutu, nadalje zunanji in notranji položaj države, vprašanje strankine organizacije in razdelitev zemlje po organizaciji.

Pogojna pripravljenost Italije za izpraznitev Krfa.

Mussolini potrjuje, Avezzana pa ugovarja. Izvirna poročila »Jutranjim Novostim«.

Pariz, 14. septembra. Mussolinijevo pismo, poslano veleposlaniški konferenci se glasi: Smatram kot svojo dolžnost sporočiti konferenci, da je italijanska vlada sklenila izprazniti Krf 27. septembra t. j. na dan, ki ga je določila veleposlaniška konferenca kot zadnji rok za konec preiskave v Grški.

Pariz, 14. septembra. Baron Avezzana je na seji veleposlaniške konference izjavil, da se Italija ne bo odrekla svojim zastavščinam, ako se ne najdejo do 27. septembra morilci italijanske misije, oziroma ako bi grška vlada preprečila izsleditve krivcev. Nadalje je izjavil, da bo Italija zahtevala od Grške povračilo zasedbenih stroškov.

Sklepi konference.

Pariz, 14. septembra. Veleposlaniška konferenca je na predlog predsednika Cambona sklenila definitivno sledeče:

1. Grška vojna mornarica izkaže v prejšnjem pristanišču italijanski, francoski in angleški mornarici vse pomorske časti.

2. V katedrali sv. Dimitrija v Atenah se vrši verska ceremonija, kateri prisostvujejo člani vlade, drugi državni dostojanstveniki in člani mednarodnih delegacij.

3. Grške čete izkažejo vojaško čast

v Prevezi, kjer se okraja trupla padlih na italijansko vojno ladjo.

4. Določi se sodelovanje mednarodne preiskovalne komisije pod predsedstvom japonskega polkovnika. Komisija prične takoj s svojim delom, ter ima pravico, da preiskuje tako na grškem, kakor na albanskem ozemlju.

5. Sklenejo se mere za event. izplačilo 50 milijonov v slučaju, ako Grška ne izsledi morilcev.

Pariz, 14. septembra. Definitivni sklepi veleposlaniške konference so poslani svetu Društva narodov. Ako jih svet odobri, se izročijo takoj italijanski in grški vladi v izvedbo.

Rim, 14. septembra. »Giornale d'Italia« poroča, da je angleški zastopnik v veleposlaniški konferenci zahteval, da se kot rok za izpraznitev Krfa določi 27. september, t. j. dan, ko naj bi preiskovalna komisija dovršila svoje delo.

Rim, 14. septembra. »Messaggero« poroča: Nekdanji vojaški ataše pri poslanstvu v Tokiu Beaud, je določen, da zastopa Italijo v preiskovalni komisiji, ki ima odgovornost za umor v Janjini.

Mussolinijeva imperialistična akcija je očitno podlegla energičnemu stališču Francije in tudi Anglije. Italija bo morala izprazniti Krf in se zadovoljiti s 50 milijoni, ki so ji priznani, ako ne najdejo morilcev, kar je skoraj gotovo. Ured.

Direktna pogajanja med Francijo in Nemčijo.

Načelni sporazum v »predvprašanjih«.

Posebno poročilo »Jutranjim Novostim«.

Pariz, 14. septembra. (ap) Govori odgovornih državnikov Francije in Nemčije pomenjajo v resnici samo spremljajočo godbo za direktna pogajanja med obema državama, ki so pričela že pred enim tednom in se razvijala paralelno v Parizu in Berlinu na dose-daj zadovoljiv način.

Prvi vidni izraz teh zelo važnih pogovorov je bil obisk francoskega poslanika v Berlinu g. De la Margerie v Viljemovi ulici, kjer je razpravljal z državnim kancelerjem o vseh vseh vprašanjih. O pozitivnih uspehih se naravnost sedaj še ne more govoriti, vendar pa se s sigurnostjo domneva, da so se dosegli povoljni temeljni uspehi v »predvprašanjih« pasivnega odpora v Poruhru in v spremembi zasedbe okupacijskega značaja (»nevidna zasedba«).

Vsekakor pa moramo pričakovati, da pride v doglednem času do normalnih odnošajev med Francijo in Nemčijo, čigar vidni izraz bi naravno bilo odpo-

slanstvo novega nemškega poslanika v Pariz. Neposredno za tem, bi se pričele pošiljati reparacijske dobave predvsem premog in koks, čeravno s početka v omejenem obsegu.

Ker se je dosegel v »predvprašanjih« med Francijo in Nemčijo načelni sporazum, se smatra za verjetno, da bo predloženo pravo jedro reparacijskega vprašanja v rešitev Društvu narodov, ali pa bo tvorilo predmet splošne konference vseh zavezniških in asociiranih držav s pritegnitvijo Nemčije. (Glej članek »Francija v pričakovanju nemških predlogov« na 2. str. Ured.)

London, 14. septembra. Pariški dopisnik »Daily Telegrapha« piše: Francoski vladi je jasno, da hoče državni kancelar napetost zmanjšati. Francoska vlada ne zavrača nove nemške ponudbe. Poročevalci so izjavili, da bodo strokovnjaki temeljito proučili predloge dr. Stresemanna. (W)

Revolucionarni prevrat na Španskem

Primo de Rivera sestavi vlado.

Pariz, 14. septembra. (T) Posadke v Madridu, Saragossi in Sevillji so se pridružile upornikom. Uporniki so postavili pred sodišče min. predsednika in zun. ministra. Vlado prevzame vojaška oblast. V Barceloni je proglašeno obredno stanje. V pokrajini je prevzel oblast general Losada. V katalonskih pokrajinah je vsa oblast v rokah upornikov. Orožništvo je priznalo državi preobrat.

Barcelona, 14. septembra. (K) General Estele je poročevalcu »Agence Havas« izjavil, da namerava nova vlada politiko spremeniti, zagotoviti zaščito dela in dati drugo smer marokan-

ski vojaški akcij. General je zagotavljal, da gibanje izhaja edino iz vojaških krogov in je dostavil, da bo nova politika, če zmagava, vedla do tega, da se nezakonito delovanje komunistov, revolucionarjev in separatistov povsem potlači.

Nova vlada.

Madrid, 14. septembra. (K) Kralj Alfonz se je povrnil semkaj. Vlada je predložila ostavko, ki jo je kralj sprejel.

Madrid, 14. septembra. (K) Kralj Alfonz je poveril sestavo nove vlade barcelonskemu guvernerju Primu de Rivera.

Naša cona v Solunu.

Beograd, 14. septembra. (Z) Naš poslanik v Atenah Balugdžić odpotuje nocoj v Solun, kjer se pridruži prometnemu ministru dr. Jankoviću in trgovinskemu ministru dr. Kojiću, ki prideta v Solun po bitoljski proslavi. Gospod Balugdžić bo končal v Solunu pregovore glede naše svobodne cone v solunskem pristanišču, nakar gre v Atene, kjer ostane približno en mesec, dokler ne konča pogajanj s francosko družbo za eksploatacijo solunske luke. Ko g. Balugdžić vse to konča, gre na svoje novo mesto kot naš poslanik v Berlinu.

ŽRTVE POTRESA.

Pariz, 13. septembra. (K) Po neki brzljavki japonskega konzula v Marseillu znaša število ranjenih pri zadnjem potresu, kolikor se jih zdravi v javnih zavodih, 500.000.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:
Kino Matka: »Neoporečna moč usode«.
Kino Ideal: »Strelovočna centrala«.
Kino Tivoli: »Možje Sybille« — Lya Mara.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: lekarna Bohinc na Rimski cesti in Leustek pri Zmajskem mostu.

